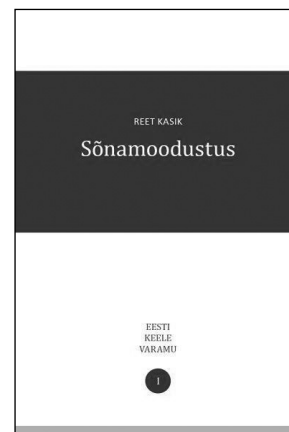

Sari „Eesti keele varamu“

Mis võiks olla ühe keele varamu – „vara hoidmise või leidumise paik“, nagu ütleb seletussõnaraamat? Keelevara võib hoida kartoteekides, andmebaasides, keelekorpus-tes, helisalvestistes, aga mis oleks see paik, kuhu oleks kokku kogutud tarkus, mida neist suurtest andme- kogudest keele kohta teada on saadud? Seda tahabki koondada Tartu ülikooli kirjastuse raamatusari „Eesti keele varamu“ – kaheksa tervikkäsitlust, milles on kokku võetud põhiline teadmine eesti keele ja selle ajaloo kohta. Sarja kuuluvad monograafiad eesti keele hääldusest, sõnamuutmisest, sõnamoodustusest, lauseehitusest, suu- lise keelest, keeleajaloost, kirjakeele ajaloo ja murrete grammatikast. Neist leiab vajalikku infot õpetaja, üliõpi- lane, uurimistöö tegija, keeleteimetaja ja -korraldaja, keelekäsiraamatu või õpiku koostaja ja veel mõnigi teine. Eesti keele tervikkäsitluste koostamise nägi ette „Eesti keele arengukava 2011–2017“, raamatuid on koostanud keeleteadlased Tartu ja Tallinna ülikoolist ning eesti keele instituudist, rahalist tuge on andnud programm „Eesti keel ja kultuurimälu II“ ning haridus- ja teadusministeerium.

Sari ilmub alates aastast 2015. Praeguseks on ilmunud viis raamatut, millest raamatariiulis moodustub ühtse kujundusega teabeallikate rida.

- Eva Liina Asu, Pärtel Lippuse, Karl Pajusalu ja Pire Terase „Eesti keele hääldus“ (2016) koondab esimest korda ühtede kaante vahele info eesti keele hääldussüsteemi kõigi tasandite ja tahkude kohta. Käsitletakse nii häälikuid ja häälikuühendeid kui ka sõna- ja lauseprosoodiat. Raamatust saab ülevaate täis- ja kaashäälikutest, rõhust, välttest ja intonatsioonist, samuti eesti keele häälduse uurimise ajaloo kohta.
- Reet Kasiku „Sõnamoodustus“ (2015) käsitleb seda, mis osadest eesti keele sõnad koosnevad ja kuidas nendest osadest kujuneb sõna

terviktähendus. Enamik sõnu eesti keeles on tule-
tised või liitsõnad, ainult ühest tüvest koosnevaid
lihtsõnu on vähe. Raamatus kirjeldatakse uute
sõnade moodustamise võimalusi ja tuuakse näiteid
spontaanselt loodud tekstisõnadest.

- Annika Vihti ja Külli Habichti „Eesti keele sõna-
muutmine“ (2019) annab ülevaate eesti keele
sõnamuutmissüsteemist ning muuttüüpidest, mil-
lesse käänd- ja pöörsõnad jagunevad. Käsitlust
ilmestavad tabelid ja kasutusnäited muu hulgas
veebitekstidest. Raamatus on esitatud ka vormide
kujunemise ja uurimise lugu.
- „Eesti keele süntaks“ (2017), toimetajad Mati Ereht ja
Helle Metslang, peatükkide autorid Mati Ereht, Tiit
Hennoste, Liina Lindström, Helle Metslang, Renate
Pajusalu, Helen Plado ja Ann Veismann, pakub
põhjaliku ülevaate eesti keele lauseehituse kohta selle
variandirohkuses ja suundumustes. Raamat hõlmab
kõiki süntaksikeskseid teemasid ja sisaldab ka eesti
keele süntaksi uurimislugu.
- Jüri Viikbergi „Eesti murrete grammatika“ (2020)
lisab eelmiste köidetega antud kirjakeele struktuuri
ülevaatele murdekeele ehituse käsitle, keskendudes
sõnamuutmisele. Näidatakse, missugune murde-
keel on iseloomulik Eesti eri paikadele. Lisatud on
sissevaade murdealade liigendamise ja murrete uuri-
mise ajalukku ning käsikirjade ja publikatsioonide
loendid.

Peale praeguseks ilmunud köidete, milles sisaldub üht-
aegu nii eesti kirjakeele kõigi tasandite kirjeldus kui ka
eesti murrete grammatiline ülevaade, on sarjas tulekul
veel kolm raamatut.

- Tiit Hennoste „Suuline eesti keel“ annab ülevaate
suulisele keelele eriomastest süntaksijoontest, mis
tulenevad suulise kõne kulgemisest ajas. Vaadeldakse

erikonstruktsioone, nagu järjeotsimine, ümbertegemine, kiilungid, samuti dialoogi ja selle osade erijooni.

- Külli Prillopi, Karl Pajusalu, Sven-Erik Soosaare ja Tiit-Rein Viitso „Eesti keele ajalugu“ pakub samuti ühtede kaante vahel ülevaate eesti keele häälikulisest, grammatilisest ja sõnavaralisest kujunemisest. Lisatakse ka eesti keele ajaloo uurimise ülevaade.
- Heli Laanekase ja Külli Habichti „Eesti kirjakeele ülevaade“ võtab kokku eesti kirjakeele sajanditepikkuse kujunemisloo, võimaldades mõista nii kirjakeele senist arenguteed kui ka praegust seisundit eesti keele allkeelte hulgas.

Koondades kokku praeguse teadmise eesti keele kohta, mis seni on olnud osalt katmata, osalt laiali paljudes allikates, on „Eesti keele varamu“ sari kompaktne ja kasutusmugav infokogu. Nii tervikkäsitluste kui ka sarja formaat võimaldab ka edaspidi katta praegusest sarjast välja jäänud keelevaldkondi.

Helle Metslang

OK